

La Cipra anc adina dividida

Trenta onns da saiv atras l'insla d'Afrodite

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Frankfurt/Oder (Germania) e Slubice (Pologna), Gorizia (Italia) e Nova Gorica (Slovenia), Komarno (Slovachia) e Komárom (Ungaria); plirs pèrs da citads limitrofas han festivà da chalanda matg la fin simbolica d'ina divisiun che cuzzava dapi decennis. Là, pli che mai, maina il slargiamet da l'UE (Uniu europeica) ina reunificaziun.** Ma co statti cun Levcosia (Cipra greca) e Lefkosa (Cipra tirca)? Segir, la saiv è averta dapi 2003 e resta averta; ma la Republica cipriotta, fundada 1960 sco stadi cuminaivel da tuts pievels da l'insla, regia anc adina be a sid da lezza barriera, entant ch'il rest viva dapi 1975 sur il reschim illegal da la Republica tirca da la Cipra dal nord. Co èsi vegnì adaquella?

Chaschuns e decurs da la partiziun

1973 dumbrava l'insla 660 000 olmas, numnadamain 78,8% grecas e 17,5% tircas. Ils Cipriots tircs vivevan en ina diaspora da vitgs e quartiers. La Grezia e Turchia avevan elavurà e lura dictà als Cipriots 1960 ina costituziun cumplitgada e difficila che concedeva cumptenzas da veto al vicepresident obligatoriain tirc. Bliers Cipriots grecs givischavan l'annexiun da l'insla a la Grezia. 1965 ha il parlament midà la costituziun en l'absenza dals deputads tircs. Ma cun il putsch dals colonels ad Aten 1967 han bliers Cipriots pers la veglia da vegnir burgais grecs. Ils 3 da fanadur 1974 ha il president cipriot, archuvestg Muriartos Macarios (1913–1977) intimà la regenza d'Aten da clamar enavos ils 600 uffiziers grecs che cumandavan la Guardia naziunala da l'insla. Ils 15 ha la guardia derschè Macarios e proclamà president in anteriur guerriglier annexiunist. Ils 20 èn truppas tircas sbartgadas a Cipra per proteger la minoritad; enfin als 15 d'avust hani occupà 3355 dals 9251 km² da l'insla «cun ils megliers intschess agrars, ritgezzas naturalas relevantas, ports e regiuns turisticas; da là han ins chatschà ils plis avdants grecs, ubain ch'els èn fugids» (1). En Grezia ha l'invasiun tirca provotgà ina crisa che ha mess fin anc en fanadur 1974 al reschim dals colonels. En december ha president Macarios surpiglià puspè ses uffizi, dentant mo en l'intschess che l'armada tirca n'occupava betg. 1975 han ins proclamà il stadi da la Cipra dal nord (1996: 200 000 olmas), renconuschì internaziunalmain mo da Turchia. Ins calculescha ch'els plis avdants da la Cipra dal nord oz

La Cipra para blier pli occidentala che la Grezia, schebain ch'ella è situada blier pli dalunsch a l'ost. KEYSTONE

èn immigrads da Turchia dapi 1974 u descendents da tals colonists; ils Cipriots furman mo pli ina minoritad en lezza «republica».

Il mund grec sa mida

Dentant ha la Cipra dal sid sa midada. Uss è la «in dals pajais ils pli ritgs dal Mar mediterranean da l'ost, (...) cunzunt grazia al commerzi e las prestaziuns (banca, investiziuns e navigaziun)» (2) cun la quarta flotta mercantila dal mund, suenter la Liberia, Panamá e Grezia. «Ils Cipriots grecs èn daditg bainstants e cosmopolits (...). La Cipra para blier pli occidentala che la Grezia, schebain ch'ella è situada blier pli dalunsch a l'ost. L'influenza da l'Occident percorsch'ins dapertut; sin via n'aud'ins nagina tiba e nagin sbratg, malgrà il traffic intensiv, ed ins na po betg sa laschar sin la nunpunctualitad greca. Ils Cipriots èn fidads, effectivs e reservads» (3). Ma era la Grezia ha sa midada, t. a. grazia a l'adesiun a l'UE. 1999 ha la regenza da l'emprim minister Costas Simitis abolì ina discriminaziun simbolica introducida 1941 sut l'occupaziun e ch'ins na ristgava betg da stgassar. La regenza vasalla da Hitler e Mussolini aveva prescrit d'inditgar la confessiun en las cartas uffizialas d'identitad. Quella menziun è svanida grazia a Simitis. Archuvestg Cristodulos d'Aten, stimulà dal naziunalissem creschent en las

baselgias ortodoxas da Russia e Serbia, ha lura ramassà passa dus milliuns firmas per la reintroducciun da la menziun confessiunala, ma Simitis è restà dir. Sia avertura ha'l palesà era sustegnend la candidatura da Turchia a l'UE, malgrà la tradiziun d'ostilitad tranter lez pajais e la Grezia; sin quai ha il prelat manegia ch'els Tircs sco barbari n'hajan pers nagut en la famiglia cristiana da l'Europa.

Urar per il triumf dal «na»

Durant ils emprims onns dal 21avel secul han ils progress dal naziunalissem en plis pajais slavs ortodoxs influenzà adina dapli ils Cipriots grecs, tant pli pervi da lur stretgas relaziuns economicas cun la Russia. 2002 ha l'UE confermà l'adesiun da la Republica cipriotta per 2004; il secretari general da l'ONU ha lur elavurà in cumpromiss per unifitgar puspè l'insla. Il plan preveseva ina federaziun da dus stadis territorials; il tirc avess occupà mo pli 28–29% da la surfatscha totala. Quai ha trumpà bliers Cipriots grecs che siemiavan pli u main la restauraziun da la situaziun avant 1974. I han manegia da pudair entrar en l'UE senza la part tirca. En favrer 2003 ha il pievel elegì il naziunalist Tassos Papadopoulos president da stadi cun 51,5% da las vuschs, refusond implicitamain il plan da l'ONU. La Grezia (passa 10 milliuns olmas) ha fatg atras in svilup sumegliant. En favrer 2004 ha archuvestg

Cristodulos d'Aten, en ina messa solenna, appellà als cartents d'urar per la disditga dal plan da l'ONU per la Cipra, il qual s'opponia als interess nazional grecs. Ils 7 da mars 2004 ha il pievel da Grezia renovà ses parlament. Ils fundamentalists ortodoxs han recumandà la partida d'opposiziun «Democrazia nova» (DN), relevond che ses manader Costas Caramanlis haja empermess d'introducir puspè la menziun confessiunala en las cartas d'identitad. La DN ha vairamain gudagnà 165 dals 300 mandats, tramettend l'equipa da Simitis en l'opposiziun. I dava pia strusch pli speranza per il plan da l'ONU.

Ina campagna tschuffa

En ils davos dis da mars 2004, sin invid da cuss. fed. Micheline Calmy-Rey, han las partidas pertutgadas sa rimnadas sin il Bürgerstock (LU) per cumplettar lez plan. Quai n'ha betg gidà. Ils dus Grecs, quel d'Aten e quel da Levcosia, han ditg «na». President Papadopoulos ed ils plis uestgs da l'insla han appellà a lur pievel da vuschar «ohi» («na») tar la votaziun populara dals 24 d'avrigl. La «NZZ» da lez di rapporta (p. 3): «Il president ha giugà cun las temas da la gliעד, uschè che questa è vegnida tuttafatg malsegira. Encunter ils aderents da la reunificaziun han ins fatg ina campagna tschuffa, entant ch'els refusaders controllavan ils mezs da massa. Als funcziunaris ed uffiziers han ins detg ch'els perdian lur plazza sch'il pievel approva il plan. Il president ha schizunt fatg in'allianza inquietanta cun las forzas las pli dubiusas da la baselgia. Venderdi han ils uestgs declerà a lur cartents ch'els aderents dal 'gea' na gajan betg en il sontg parvis». La «sontga Russia», protectura tradiziunala dals ortodoxs da Turchia dapi in patg da 1774 cun il sultan d'Istanbul, ha mussà da vulair ademplir questa missiun antiquada en Cipra, impedind il Cussegl da segirezza da l'ONU da recumandar in «gea» a la populaziun cipriotta. Ils 24 d'avrigl ha questa, en sia part greca, ditg «ohi» cun 75% da las vuschs. Comembra effectiva da l'UE è pia be la Cipra greca.

Turna la dieua da l'amur?

Co vai vinavant cun la Cipra tirca? Ella ha sustegnì il plan da l'ONU cun 65% da las vuschs, tenor la recumandaziun da l'emprim minister tirc Recep Tayyip Erdogan. Ils Cipriots tircs possedan u san survegnir cartas d'identitad da la Republica cipriotta, pia era passaports da l'UE; bliers van a lavurar mintga di en l'intschess grec. Gist avant chalanda matg ha l'UE decidì levgiaments essenzials per il traffic da persunas e rauba sur la saiv cipriotta. La Turchia (67 milliuns olmas) pudess tgunsch annectar la Cipra dal nord. Quai n'ha la mai fatg durant ils trenta onns d'occupaziun e na vegn segir betg a far, uscheditg ch'ella ha vistas d'aderir a l'UE. Vegn la Cipra tirca renconuschida internaziunalmain cun l'ir dal temp? Quai normalisass t. a. la situaziun dals colonists ord Turchia. Ma inatala renconuschientscha para ad interim pauc probabla. Ils Grecs da l'antica quintavan ch'Afrodite, dieua da l'amur, saja vegnida ord il mar e sbartgada sin la riva da Cipra. Quai vul probablmain dir che ses cult derivava da l'Orient, da Canaan, il Libanon d'oz. Da Libanon è vegnida er, a la fin dal secul passà, l'activitad da las bancas, oz funtauna essenziala da la ritgezza cipriotta. Co fissi sche Afrodite turnass en Cipra, ma questa giada ord l'Occident, cun l'UE, e manass puspè la concordia tranter ils dus pievels da l'insla, empè da quel Dieu che scumonda da vuschar «gea»?

1) Der Fischer Weltalmanach 1975, Frankfurt am Main (Fischer, ISBN 3 436 02071 0) 1974, p. 363.

2) Cony Ziegler, Zypern. 5avla ediziun. D-41540 Dormagen (Iwanowski, ISBN 3-923975-17-7) 2003, pp. 50-51.

3) Cony Ziegler, Zypern (sco nota 2), p. 47.